

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit

Allakkiaq 2018-1

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissaat

Maj 2018

Eqikkaaneq

Mittarfiit nutaamik aqqissuuteqqinnissaannut siunnersuut saqqummiunneqarpoq. Nuummi Ilulissanilu nunanut tamalaanut ingerlaqqiffiusartunik mittarfinnik Qaqortumilu nunap immikkoortuani mittarfimmik sanaartornissaq pillugit ataatsimut suliassat siunnersuutip pingaarnertut imarai. Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat pillugit misissueqqissaarinernut saqqummiunneqartunut Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit oqaaseqaataat isumaallu allakkiami matumani eqikkarneqarput. Nalunaarusiat saqqummiunneqartut saniatigut paasissutissanik atortussanik allanik siunnersuisoqatigiit pissarsisinnaannginnamik suliniummut atatillugu aningaasartuutit isertitassallu ingerlaarnissaat pillugu erseqqinnerusumik misissueqqissaarinissamut periarfissaqarsimanngillat.

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat piviusunngortinneqarnissaat naalakkersuinikkut aalajangerneqassaaq. Aalajangiinissami tamatumani tunngavissatut pingaarutilik tassaavoq pitsaaqutit pitsaanngequtillu tamaasa sukumiisumik paasinarsisinneqarlutillu oqallisigineqarnissaat. Aalajangiinissami naalakkersuinikkut pingaarnersiuiinissaq apeqqutaassaaq – pisortat aningaasaataat taama amerlatigisut mittarfiliortiternernut atorineqassappat, imaluunniit siunertanut allanut atorineqarsinnaappat?

Silaannakkut angallanneq nunap attaveqarneranut qitiusumik pingaaruteqarpoq aammalu nunap angissusiat innuttaasullu siammarsimanagerat pissutigalugu pingaaruteqarluinnarluni. Piffissaq aningaasallu eqqarsaatigalugit angallannermut aningaasartuutit inuinnarnut inuussutissarsiutinillu ingerlatsisunut pingaaruteqarput, taamaattumillu angallannermi periarfissat pisariinnerusut inuiaqatigiinnut sunniuteqarluarsinnaaqaat. Kingunerisassat taamaattut paasinarsisinnissaat pingaaruteqarpoq, taamaattorli taakku mittarfiit pillugit ataatsimut suliassanut ingerlaannartumik aningaasalersuutaasinnaanissaat taamaattuussaannartut inissisimanngimmat eqqumaffigissallugu aamma pingaaruteqarpoq.

Misissueqqissaarnerni saqqummiunneqartuni pingaarnertut inerniliineq malillugu mittarfiit pillugit ataatsimut suliassanut aningaasaliinissaq (Toqqagassaq I) - tassalu Kangerlussuarmi Narsarsuarmilu mittarfinnut qulimiguullinnullu mittarfinnut pingasunut aningaasaliinissaq – mittarfiit maanna aqqissugaanerannut aningaasaleeqqinnissamut sanilliullugu aningaasaqarnikkut pissarsiffiullu arnerusaaq. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu eqqumaffiginiarneqassaaq mittarfiit pioreersut nutarterneqassappata tamatumunnga aningaasaliinissat annikinnerussammata, taamaattumillu tamatuma nassatarisaanik aningaasat siunertanut allanut atorineqarsinnaasut amerlanerussallutik. Paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut tunngavigalugit kiisalu taama nalunaarsuinerit nalorninartoqarnerat pissutigalugu aqqiissutissatut periarfissat taakku marluk inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kingunerisassaat pingaarutilimmik allaanerussuteqanngitsut Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit isumaqarput. Mittarfiit

pillugit ataatsimut suliassat aarlerinartut annaasinnaasat kingunerisinnaasat annertunerupput, akерlianilli siunissami inuussutissarsiutitigit ineriartortitsinissamut periarfissiisallutik aammalu tassuunakkut iluanaarutissat naatsorsukkanut ilaatinneqarnatik.

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassanut aningaasaliinissaq aningaasaqarniarneq eqqarsaatigalugu annertuumik sunniuteqassaaq. Suliniut piffissami sivisuuni ingerlanneqassaaq unitsiinnarlugulu allanngortinneqarsinnaassanani. Mittarfiit pilersinneqariarunik aamma atorneqartariaqassapput. Mittarfiit sanaartorneqarnissaannut ingerlanneqarnissaannullu atatillugu nalorninartut amerlapput aammalu iluaqutaasinnaasut annaasaqaataasinnaasullu isiginiarneqarnissaat pingaaruteqarluni. Paasisutissani saqqummiunneqartuni annaasaqarfiusinnaasut kingunerisinnaasallu annikitsuinnarmik isummerfigineqarput.

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassani mittarfiit nutaat pingasut ilaatinneqartut ingerlatseqatigiiffimmit Namminersorlutik Oqartussanit tamakkiisumik pigineqartumit Kalaallit Airports A/S-imit (KAIR) ingerlanneqassapput. Aningaasalersuineq pissaaq Namminersorlutik Oqartussanit KAIR-imut aningaasaliisoqarneratigit, ilaatigullu KAIR-ip taarsigassarsiaanut qularnaveeqqusiineratigit. Taamaalillutillu Namminersorlutik Oqartussat suliniummi aningaasaqarneq tamaat akisussaaffigissavaat. Taamaattumillu suliniummi aarlerinaateqarsinnaasut pitsaanngitsumillu nikingassutaasinnaasut immikkut isiginiarneqarnissaat aalajangiisuulluni pingaaruteqarpoq. Iluanaarutaasinnaasut Nunatta Karsianit atorneqarsinnaasunut iluaqutaassapput, taamaattumillu akornutaassanatik. Akerlianilli pitsaanngitsumik sunniutit siumut isigineqariingitsut naalakkersuinikkut aningaasaqarnermik aqutsinikkut atuisinnaanermut annertuumik sunniuteqarsinnaallutik. Aningaasaqarnikkut ingerlatat allannguuteqarnerat ilutigalugu Nunatta Karsiata akileraarutinit akitsuutinillu isertitat ullumikkut annertuumik allanngorareerput. Mittarfiliortiternissamik iluserititap aningaasalersorneqarnissaata nassatarisaanik aammalu KAIR-ip angusaasa Nunatta Karsianut pitsaanngitsumik kinguneqarsinnaanerata nassatarisaanik amigartoorutit aningaasalersornissaannut aningaasat atorneqarsinnaasut aamma ikilissapput. Siunissami kinguneqaataasinnaasut tassaapput annertooujussuarmik sipaaruteqarnissaq imaluunniit akileraarutiniq qaffaanissaq. Taamaattoqaratarsinnaanera isiginiassallugu pingaaruteqarpoq pissutsillu makku erseqqissaatigineqassallutik:

- KAIR-imut aningaasaliissutit Nunatta Karsiani aningaasanit aalajangersimasumut atorneqartussatut siunertalerneqanngitsunit arlalinnit aningaasalersorneqassapput. Aningaasat taakku ilaat immikkut inissisimapput aammalu siunissamut aningaasaliinissanut allanut atugassiisutigineqartariaqarlutik, ilaallu isumalluutit imaluunniit aningaasat nalingisa nikerarnerannut atorneqartussatut naatsorsuussaallutik. "Aningaasat atorneqarsinnaasut" tamarmik aningaasalersuinissamut atugassiisutiginerisigut assersuutigalugu suliassaqarfinni allani sanaartornissamut aningaasaliissutissanut periarfissat allat isumalluutissallu annikillissapput.
- Sanaartornermut aningaasartuutit sukannersumik aqunneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Sanaartornermut aningaasartuutit eqqarsaatigalugit pitsaanngitsumik nikingassutit – tassaasinnaasut mittarfinnut toqqaannartumik imaluunniit aningaasaliissuteqaqqinnissamik pisariaqartitsinernut tungassutillit – Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnikkut annertooujussuarmik tatissavaat. Sanaartornermut aningaasartuutit 5-10%-imik pitsaanngitsumik nikingassuteqarsinnaanerata ilimanaateqarsinnaavoq aammalu aningaasaliissutit 180-360 mio. kr.-inik ilasariaqarnissaannik nassataqarsinnaalluni.
- KAIR-imut qularnaveeqqutit annertussusiata nassatarisaanik Namminersorlutik Oqartussat siunertanut allanut atatillugu taarsigassarsinissamut periarfissaat killeqalissapput. Tamatumani eqqarsaatigineqarput ineriartortitsinissamut suliniutit allat aammalu piffissani suliffissaaleqiffiusuni suliassakilliofiusunilu sivisuuni aningaasalersuisinnaanissaq.

- KAIR-ip aqunneqarnissaanut piumasaqaatit annertupput. Aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffimmi nalinginnaasumi pingaarnertut anguniagaq tassaasarpooq aningaasalersuinermit pissarsiat, tamatumalu saniatigut pissarsiviusinnaasutut anguniagassaqarfiit allat. KAIR-imulli piumasaqaatit taamaassorinangillat. Ingerlatseqatigiiffiup aqunneqarnissaanut piumasaqaatinik tunngavissanillu aalajangersaanissaq annertuumik pisariaqartinneqarpoq. Aningaasaqarnikkut kingunerisassanik misissueqqissaarnerni annertunerusumik sammineqarput KAIR-ip siunissami sinneqartoorutissai sinneqartoorutissallu taakku piviusunngortinneqarnissaat aalajangiisuusumik pingaaruteqarluni.
- Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat ingerlanneqassappata pisortat aningaasartuutaasa aqunneqarnissaat pisariaqarpoq. Piffissat angalanermut atorneqartut il.il. sivikillinerisa nassatarisaannik pisortat aqutsinerannut sipaarutissat annertuut ilanngullugit naatsorsorneqarput. Sipaarutaasinnaasut taakku ilumut piviusunngortinneqarsinnaanersut qulakkiissallugu pingaaruteqarpoq. Napatitsinissamut Siuariartornissamilu pilersaarut pisortat sipaaruteqarnissaannut piumasaqaatinik annertuumik imaqaareerpoq piumasaqaatillu taakku suli annertunerulissallutik.
- Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassanut atatillugu annaaratarsinnaasat annertuumik annikillisinneqarsinnaapput mittarfiit pingasut ataatsikkoortingajallugit sanaartornagit immikkoortukkuutaarlugit sanaartorneqarputa. Taamaaliornikkut sanaartornernit siullernit misilittagarineqalersut atorluarneqarsinnaalissapput.
- Qaqortumi mittarfik imminut akilersinnaanngilaq. Qaqortumi mittarfiup takissusissaata naleqqussarneqarnissaa isumaliutigeqqinneqartariaqarpoq. Taamaaliornikkut mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kingunerisassaata pitsanngorsarneqarsinnaapput aammalu Qaqortumut timmisartuussinermi anguniakkat suli anguneqarsinnaassallutik.
- Kangerlussuarmut Narsarsuarmullu aaqqiissutissat assigiinngitsut kingunerisassaata annertuut misissueqqissaarnernit saqqummiunneqartunit takutinneqarput. Mittarfiit taakku marluk qulimiguulinnut mittarfinngortinneqanngippata mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat eqqarsaatigalugit aningaasat atorneqarsinnaasat annikilleriarujussuassapput. Mittarfiit imminut akilersinnaanngitsut attatiinnarnerisigut nunaqarfiit taakku ikorfartorneqarnissaat orniginanngilaq. Siunissamut ersarissumik pilersaarutitaqanngitsumik tamanna suliffissaqartitsiniarnermut nunallu immikkoortuinut anguniagaqarnermut annertuumik sunniuteqassaaq.

1. Aallarniut

Nuummi Ilulissanilu nunanut tamalaanut ingerlaqqiffiusartunik mittarfinnik Qaqortumilu nunap immikkoortuani mittarfimmik sanaartornissamut aningaasalersuinissamullu sinaakutissatigut piumasaqaatit pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummik saqqummiussisoqarpoq (mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat). Mittarfiit nutaat pingasut mittarfiit pillugit ataatsimut suliassanut ilaatinneqartut ingerlatseqatigiiffimmit Namminersorlutik Oqartussanit tamakkiisumik pigineqartumi Kalaallit Airports A/S-imit (KAIR) ingerlanneqassapput.

Mittarfiit pillugit suliniutit pisortat aningaasaqarnerannut kingunerisassaannut kiisalu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kingunerisassanik misissueqqissaarnernut oqaaseqaatinik allakkiaq una imaqarpoq.

Oqaaseqaatini pingaarnertut tunngavigineqarpoq nalunaarusiaq mittarfissualiassat inuiaqatigiit aningaasaqarnerinut kingunissai pillugit misissueqqissaarneq, immikkoortut aappaat ("Samfundsøkonomisk konsekvensvurdering vedr. ny lufthavnsstruktur i Grønland, trin 2"), Deloittemit suliarineqartoq. Suliniut pillugu paasissutissanut sukumiinerusunut, tassungalu ilanngullugu sanaartornermut aningaasartuutissat, ingerlatsinermut aningaasartuutissat pillugit aningaasartuutissanut missingiussat il.il. pillugit Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit takunnissinnaatitaanngillat, taamaattumillu namminneq naliliisinaanatillu misissueqqissaarnissamut periarfissaqarnatik. Naatsorsukkani saqqummiunneqartuni pingaarnerinnaat kisimik isiginiarneqarput, taamaattumillu isiginiagassat aalajangersimanerit isummerfiginissaannut periarfissiinatik. Taamaattumillu mittarfiit pillugit ataatsimut suliniutit aningaasaqarnikkut kingunerisassa at allakkiami pingaarnertuillugit matumani isummorsorfineqarput.

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliniutit pisortat aningaasaqarnerannut inuiaqatigiillu aningaasaqarnerannut kingunerisassa at pillugit misissueqqissaarnerit sukumiisut naalakkersuinikkut aalajangiinissami tunngavissaapput pingaarutillit. Inuiaqatigiit pisuussutaannik atuinermik pingaarnersuinissaq qinikkat aalajangiigassaraat. Taama aalajangiinissami apeqqutit misissueqqissaarnerit inaarutaasumik inernilunneqarsinnaanngillat, taamaattorli iluaqtissat annaasaqaataasussallu, tassungalu ilanngullugu pingaartumik annaasaqarfioratarsinnaasut, aqutsinissamut piunasaqaatit kiisalu nassatarisaanik kingunerisassat pillugit pisariaqartinneqartunik paasissutissiisariaqarlutik.

illuatunga atigit toqqaannartumik aningaasartuutissat (sanaartorneq ingerlatsinerlu il.il.) isertitallu (mittarfeqarfimmik ingerlatseqatigiiffimmi sinneqartoortussat imaluunniit Namminersorlutik Oqartussat sipaarutissa at aalajangersimasut) akornanni assigiinngissutsit isiginiarneqarnissa at pingaaruteqarpoq, taamaalillunilu suliniummumut aningaasalersuinissamut tunngavissat (aningaasaqarnermut missingersuutit pillugit misissueqqissaarneq) illuatunga atigit suliniummi iluanaarutissat annaasaqaataasinnaasullu (inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik misissueqqissaarneq) immikkoortillugit mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kingunerisassa annik misissueqqissaarnermi suliassamut atatillugu immikkoortillugit isiginiarneqartariaqarput. Naliliinerit taakku akornanni assigiinngissutsit annertooujussuusinnaapput, tassa assersuutigalugu mittarfiit aaqqissugaanerannik nutaamik pilersitsineq iluaqutaasinnaammat, tamannalu akiliisinnaassutsimut taamaalillunilu aningaasalersuutissanut takussutissartaqarnani. Mittarfiit amerlasuunit atorluarneqarsinnaapput, tamannali aningaasalersuinermut aamma tapeeqataasinnaassava?

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat annertooujussuarmik aningaasaliiffiussapput. Suliassaq sivisuumik ingerlanneqassaaq, allanngortinneqarsinnaanani amerlasoorpassuarnillu nalorninartortaqluni. Kingunerisinnaasai pitsaasut pitsaannginnerusullu isiginiassallugit pingaaruteqarpoq. Tamanna pissaaq aaqqiissutaasinnaasut tamarmik misissorluaqqissaarnissa at pillugu tunngavissiornikkut, tamatumalu kingorna kingunerisassat pitsaasut pitsaannginnerusullu kingunerisassaasa nalilersornerisigit (sunniisinaaneranik misissueqqissaarnerit). Tamatumani pingaarutillit marluk pisariaqarput. Tunngaviusumik ingerlatap nassatarisassa atut naatsorsuutigisat ilimagineqarnerpaasalluunniit pillugit missingiikannerit paasissutissatigit ersarissumik tunngavilersorneqartariaqarput. Missingiikannerit isumalluarpallaarnermik tunngaveqarluni annertussilerneqarsimappata annaaratarneqarsinnaasut sunnerneqarsinnaanermik misissueqqissaarnerni kukkusumik takussutissiissapput. Aappaatigit pitsaasumik annaasaqaataasinnaasumillu kingunerisassat pillugit takussutissiat illuinnarsiortuupput. Sinneqartoorteqarnerit aningaasaliinissamut periarfissiissapput amigartooruteqartoqarpalli ilungersunartunik aalajangiisariaqarnermik kinguneqassapput (akileraarutininik qaffaanerit, suliassaqarfinni allani sipaaruteqarnierit). Taamaalilluni assersuutigalugu piffissami sanaartorfiusumi missingersuutininik sippuinikkut ilaasulluunniit amerlassusiisa nikerarnerujussuisigit missingersuutitigit annertuumik sippuinikkut annaasaqaataasinnaasut isiginiarneqarnissa at immikkut pingaaruteqarpoq.

Annaasaqaataasinnaasut tamarmik sukumiisumik misissorneqarnissaat pingaaruteqarpoq, tassa mittarfiit pilersinneqareeripata aningaasaliinerit allanngortinneqarsinnaanngimmata mittarfiillu ingerlaannassappata. Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassaq pillugu siunnersuut saqqummiunneqartoq malillugu Namminersorlutik Oqartussat annaasaqaataasinnaasut tamaasa kisimiillutik akisussaaffigissavaat, tamannalu pissutigalugu suliniutip Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnerannut kingunerisassaasa annaasaqaataasinnaanerisalu nalilersorneqarnissaat pingaaruteqarluinnarpoq. Annaasaqarnissaq pinngitsoortinneqarsinnaanngilaq, taamaattorli annaasaqaataasinnaasut paasinierneqarnissaat aammalu ajunaarutaasinnaasumik pisut aaqqiivigineqarnissaannut periarfissat paasinarsisinneqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Tulliuttuni sammineqassapput siullermik mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat Namminersorlutik Oqartussat (pisortat aningaasaataannut) aningaasaqarnerannut sunniutissaat, tamatumalu kingorna inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kingunerisassat.

2. Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat aningaasalersorneqarnissaat pisortallu periusissiaat

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat Nunatta Karsianut kingunerisassa at immikkoortunut marlunnut avinneqarsinnaapput, ilaatigut mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat aningaasalersorneqarnissaannut periusissaq ilaatigullu mittarfiit atorneqaleripata pisortat aningaasaqarnerannut ingerlaavartumik sunniutissat.

Aningaasalersueriaasissaq

Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat ilaatigut aningaasalersorneqassapput Namminersorlutik Oqartussat (kingusinnerpaamik ilimagineqartumik 2.1 mia. kr.-inik) aningaasaliinerisigut (aktiaatileqatigiiffimmut aningaasanngorlugit aningaasaliinikkut aammalu akisussaaffigalugu taarsigassarsisitsinikkut), ilaatigullu Namminersorlutik Oqartussat qularnaveeqqusigaannik (kingullermik 2 mia. kr.-inut missingerneqartunik) taarsigassarsinikkut. Periusissaq tamanna ilaatigut toqqarneqarpoq mittarfiit pillugit ataatsimut suliassat tamarmiusut aningaasaqarnikkut imminut akilersinnaannginnerat pissutigalugu, ilaatigullu Namminersorlutik Oqartussat aningaasaliinissaat aammalu qularnaveeqqusiinissaat piginnittusanut/aningaasalersuisussanut nunanit allaneersunut sanilliullugu akikinnerusussatut nalilerneqarmat.

Taarsigassarsinermi erniaritinneqartut annikinnerutinneqarnerat Namminersorlutik Oqartussat pisortatut ingerlatsineri annaasaqarataasinnaasunullu tamakkiisumik akisussaanerannut atatillugu isigineqassaaq. Erniatigut sipaarutaasut taamaallaat piumasaqaatit marluk eqquutsinneqarpata pissarsiarineqarsinnaassapput. Siullermik pisortat ingerlatsineranni periusissaq pilersinneqarsinnaassaaq, tamanna aqutigalugu piginnittunut nunanit allaneersunut sanilliullugu niuernikkut aningaasaqarnermik ingerlatsinermik pitsaanerumik qulakkeerisoqarsinnaassamat. Aappaatut piginnittunit/aningaasaliisunit avataaneersunit annertunerumik annaasaqaataasinnaasut allaanerumik nalilerneqarsinnaassapput aamma/imaluunniit nammaneqarsinnaassapput. Namminersorlutik Oqartussat periusissiaat malillugu pisortat ingerlatsineranni periusissiap malinneqarnissaa aammalu suliniummi annaasaqaratarsinnaasut tamaasa akisussaaffiginissaat toqqarneqarpoq.

Pisortat periusissiat annaasaqaratarsinnaasulluunniit misissueqqissaarnerni saqqummiunneqartuni eqqartorneqanngillat aammalu aningaasalersuinissamut periusissiaq toqqarneqartoq piviusunik tunngaveqarnani pissarfissiunerpaasussatut isigineqarsorinarpoq, tassa tamatumani taarsigassarsiat annikinnerunerat kisiat isiginiarneqarmat suliassamilu pissutsit pingaarutillit isiginiarneqarnatik.

Pisortat KAIR-imut periusissiat ersarissumik aalajangersarneqanngilaq. KAIR-ip niuernermi aningaasaqarnikkut tunngavissarisat (imminut akilersinnaassuseq, aningaasartuutit minnerpaaffimmiinnissaat, il.il.) aallaavigalugit aqunneqarnissaa pingaaruteqarpoq. KAIR-ip anguniagassai ersarissumik aalajangersarneqanngillat. Namminersorlutik Oqartussat aningaasaliinerat qularnaveeqqusiinerallu aqutugalugit aningaasalersuineq qulakkeerneqartoq aningaasartuutit annikillisarneqarnissaat qanoq qulakkeerneqassava? Tunngavissat qanoq ittut malillugit KAIR aqunneqassava, taamaalilluni ingerlatseqatigiiffiup ingerlatsinerani angusassatut naatsorsuutigisat pissarsiarineqarsinnaaqqullugit? Mittarfiit pillugit ataatsimut suliassani tunngavissatut piumasaqaatit pillugit inatsisissatut siunnersuut malillugu "Ingerlatseqatigiiffimmut maleruaqqusat naapertorlugit suliaqarnini ingerlatissavaa. Ingerlatseqatigiiffiup suliaqarnera tamarmiusoq niuernermik tunngaveqartumik ingerlanneqassaaq" aammalu Kalaallit Airports A/S akit akinullu tunngaviusut aalajangersarneqarnerini ingerlatseqatigiiffiullu mittarfiinik atuineri akit akinullu tunngaviusut sulinermilu attuumassuteqartut ilanngullugit. Taamaattorli ersernerluppoq piginnittut aningaasalersuisussatullu aqqissuussineq toqqarneqartoq malillugu suliffeqarfiup ingerlatsinissamik tunngavissai suunersut. Pissutsit taamaattut aalajangersarneqarnissaat pingaaruteqarpoq, taamaalilluni sinneqartoorutissatut naatsorsuutigineqartut piviusunngortinneqarnissaannut tunngavissaqaleqqullugu.

KAIR-imut aningaasaleeqqinnissamik pisariaqartinneqarsinnaasut naatsorsukkani eqqumaffiginiarneqarput. Tamanna pingaaruteqarpoq, tassa aningaasalersuinnikkut kinguaattooruteqaraanni siunissami aningaasalersuinissamik pisariaqartitsisoqalissammat. KAIR-ip aqunneqarnerani qulakkeerneqassaaq siunissamik aningaasaleeqqinnissamik pisariaqartitsinerit ingerlaavartumik nalikilliliinernit matussuserneqarnissaat. Aningaasaleeqqinnissaviit "kittaartumik" takkussussapput, taamaattumillu taakku aqulluarneqarnissaat pingaaruteqarluni.

Namminersorlutik Oqartussat KAIR-imik tamakkiisumik piginnittut taarsigassarsianullu qulakkeerisutut annaaratarneqarsinnaasut Nunatta Karsianit akilerneqassapput. Taamaattumillu angusat pitsaasut annaasaqaatillu Nunatta Karsiata aningaasaqarneranut aammalu aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi anguniakkanut atorneqarsinnaasut sunniissapput. Annaaaratarneqarsinnaasunut isiginiagassat assut amigaatiginarput pingaartumillu saniatigut annaaratarneqarsinnaasut aqqissuussaasumik sularineqarnatik. Missingiinernut saqqummiunneqartunut atatillugu iluanaarutaasinnaasut nalunaarneqarnissaat iluaqutaassagaluarpoq, taakku aningaasanut atorsinnaasanut tapeeqataassammata. Taamaattorli KAIR-imit isertitat (sinneqartoorutinit) annikinneruppata imaluunniit amerlanernik aningaasaliisoqartariaqarneratigut amigartoorutit Nunatta Karsianut artukkiissapput. Tamannalu pissaaq piffissami Nunatta Karsiata tatineqareerfiani, tamannalu akileraarutit qaffanneqarnissaannik sipaaruteqarnissamilluunniit nassataqarsinnaalluni. Ajornartorsiut tamanna aningaasaliissutissat qanoq pissarsiarineqarnissaannit annertusarneqassaaq, tak. matuma kinguliani allassimasut.

Namminersorlutik Oqartussat KAIR-imut aningaasaliissutaat 2.1 mia. kr.-it pallillugit amerlassuseqassasut nalilerneqarpoq, taakkunangalu 294 mio. kr.-it aningaasaliissutaareerlutik. Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik malillugu aningaasaliissutissat matuma kinguliani allassimasut malillugit pissarsiarineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq:

- Tele Greenlandimit immikkut iluanaarutit
- Nunatta Karsianit sinneqartoorutit, tassungalugu ilanngullugu sanaartornermik suliniutinik annikinnerusunit aningaasat utertinneqartut
- Soraarnerussutisiassanut akileraarusersuinerup allannngortinneqarneratigut iluanaarutit (PFA Soraarnermi soraarnerussutisiassanut sillimmasiissutinut aqqissuussinerup atorunnaarnerani)

Akiitsunut killissarititat (taarsigassarsiat pillugit covenants-imi isumaqatigiissutit atuuttut) aammalu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akiitsuisa erniaasa Nunatta Karsiata isertitaanit 20 pct.-imik amerlanerunnginnissaat aammalu Namminersorlutik Oqartussani, kommunini aktiaateqarlunilu ingerlatseqatigiiffinni pisortanit pigineqartuni akiitsut ilanngaaseereerluni erniaasa Nunatta Karsiata isertitaanit 75 pct.-imik amerlanerunnginnissaat KAIR-ip taarsigassarsisinnaaneranut qularnaveeqqutit atasutut isigineqassapput. Killiliussat taakku taarsigassarsisitsisartunut isumaqatigiissutigineqarsinnaagaluartut tamatuma kingunerissavaa pisariaqartitsilerneranut pisunulluunniit taarsigassarsisitsisariaqarnermik nassataqartunut KAIR-ip iliuuseqarsinnaaneranut qularnaveeqqutaa annikillissamat. Aammattaaq isiginiagassat tamakku atortussani saqqummiunneqartuni paasinarsisinneqarput.

Missingersuusionermut inatsit

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu Kommunit Namminersorlutillu Oqartussat missingersuutaat naatsorsuutaallu pillugit Inatsisartut Inatsisaannik (Missingersuusionermut inatsimmik) malinnittussaapput. Inatsimmi pingaarnertut anguniarneqarpoq pisortat missingersuutaanni amigartooruteqarnissap pinngitsoortinneqarnissaa aningaasartuutillu appasissuutinnissaat. Aammattaaq pisortat aningaasaataat aningaasaqarnikkut attanneqarsinnaasumik anguniagaqarneq aallaavigalugu aqunneqassapput, tassungalu ilanngullugu pisortat aningaasaliinissaat aatsaat pisinnaasoq attassinnaanermut tapeeqataasinnaappata. Namminersorlutik Oqartussani kommunini aningaasartuutit isertitanit amerlanerunnginnissaat, taamaalillunilu aamma ukiut 5, 10 aamma 20-t qaangiuppata naalakkersuinikkut pingaarnersuinissamat aningaasasaqartoqarnissaa qulakkeerneqassalluni.

Missingersuusionermut inatsimmi pingaarnertut tunngaviit:

- Oqimaaqatigiissitsinissamat piunasaqaat: Ukiut sisamat ingerlaneranni missingersuutitigut oqimaaqatigiissitsinissamik piunasaqaat.
- Aningaasartuutit amerlanerpaaffilerneqarnerat: aningaasartuutit tamarmiusut (Namminersorlutik Oqartussat kommunillu) ukiumoortumik 1.5%-imik katillugillu ukiut sisamat iluanni 2%-imik amerlanerussanngillat.
- Aningaasartuutit amerlanerpaaffissaat: ingerlatsinermut nuussinernullu aningaasartuutit tamarmiusut ukiut sisamat ingerlaneranni nalinginnaasumik isertitat 93%-imik qaangissanngilaat.

Aningaasaqarnermut politikip attanneqarsinnaasumik ingerlanneqarnera navialisinneqanngippat, maleruagassat taakku sanioqqunneqarsinnaanerat akuerineqarsinnaavoq. Taakku saniatigut Missingersuusionermut inatsit mittarfiliortitsinernut pilersaarummut immikkut attuumassuteqartunik aalajangersakkanik imaqarpoq.

- Taarsigassarsineq/qularnaveeqqusiineq taamaallaat pisinnaavoq ineqarnermi, inuussutissarsionermi attaveqaatinillu suliniutini atuisut akiliutaat ernianut taarsersuinernullu matussusiinnaappata, ingerlatallu aningaasaqarnermut politikikkut attassinnaanermut ikorfartuisuuppata.
- Ungasissumut isigisumik aningaasaliinernut aningaasaateqarfik: aningaasaateqarfik ungasissumik sammisunik aningaasaqarnikkut ingerlatsinermut ikorfartuut. Ungasinnerusoq isigalugu toqqissisimanartumik isumannaatsuuneq, sapinngisamik annertunerpaamik iluanaarutisinnisaq inuiaqatigiillu aningaasaqarnikkut sapinngisamik pitsaanerpaamik sunniuteqarnissaat siunertaralugu aningaasaateqarfiup aningaasaatai aningaasaliissutigineqassapput. Aningasaateqarfiup aningaasaatai

immikkut ittumik isertitanit (ass. aatsitassarsionermit ingerlatat ilaanni sanaartornerit), soraarnerussutisianik aaqqissuussinerit Danmarkimut nuunneqarnerannut atatillugu akileraarutitigut akitsuutitigullu iluanaarutinit, pisortat missingersuutaanni atorineqanngitsunik sinneqartoorutinit il.il. pisassapput.

Mittarfiliornissanut pilersaarutit missingersuutitut inatsimmut atatillugu apeqqutinik arlalinnik pilersitsipput. Ungasissumik sammisumik aningaasaliinernut aningaasaateqarfimmut aningaasanik ikisinermit taakkuninngalu KAIR-imut aningaasaliinermi makku isiginiarneqassapput:

Aningaasaliissutini soraarnerussutisianik akileraarusersuinerup allanngortinneqarneranit iluanaarutisiat ilaapput (maanna soraarnerussutisianik sillimmasiinernut aaqqissuussinerit PFA Soraarnermi pilersinneqartut). Nunani allani soraarnerussutisianik katersivinnut akiliutinut akileraarusiinermi malittarisassat allanngortinneqarput. Siusinnerusukkat akiliutit akileraarutitigut ilanngaatigineqarsinnaapput, tigusinernilu akileraarutitut akiliisoqarluni. Taamatut aaqqissuussineq soraarnerussutisiat nuunnerup kingunerisaanik nunani allani akilerneqarnerisigut tamanna Nunatta Karsiata iluanaarutissanik annaasaqarneranik kinguneqartarpoq. Iluanaarutissanik annaasaqartarnek tamanna pinngitsoortinniarlugu nunani allani soraarnerussutisiassanik katersanut aaqqissuussinerit akiliutinut akileraarusersuisarnermi periutsit allanngortinneqarput. Soraarnerussutisiassanik katersivik PFA Soraarnek ulloq 1. Januar 2018-mit Danmarkimi PFA Pensionimut nuunneqarpoq. Nuussineq taanna akileraarutinit isertitat tamakkiisut annertoqqataanik akileraarutitigut isertitsissutaavoq (kommuninut akileraarutit, nunamut tamarmut akileraarutit, nuna tamakkerlugu akileraarutit immikkut ittoq kiisalu kommuninut ataatsimoorussamik akileraarutit katinnerat). Iluanaarutit taanna immikkoortunit marlunnit pivooq, ilaatigut soraarnerussutisiat Kalaallit Nunaata avataani tunniunneqartut akileraarutaasigut, ilaatigullu soraarnerussutisianik katersat Kalaallit Nunaani akilerneqartut akileraaruserneqarnerisa siuartinneqarnerisigut (soraarnerussutisiat inunnut Kalaallit Nunaanni najugaqartunut tunniunneqarneranni aningaasat akileraaruserneqarnek ajorput). Iluanaarutisiat suullit immikkut ittumik akileraarutitigut isertitaapput, missingersuusiornermut inatsit naapertorlugu Ungasissumut sammititanik aningaasaliinermi Aningaasaateqarfimmut nuunneqarsinnaasut. Akileraarutinit iluanaarutisiat siuartitamik akileraarusiinermik patsiseqartut Nunatta Karsianut ingerlaannartumik iluaqutsiissapput, taakkuli siunissami annikinnerusumik akileraarutinit isertitaqarnermit illuatungilerneqassapput. Taamaammallu taakku immikkut ittumik isertitaanngillat. Annertussuseq taaneqartoq siunertanut allanut illikartinneqarpat, aningaasaqarnermi politikikkut attassisinnaaneq assinganik annikillisinneqassaaq, Ungasissumut sammititanik aningaasaliinermi Aningaasaateqarfimmut immikkut isertitatut nuunneqarnissaat innersuussutiginarsorinangilaq. Taamaallunilu PFA Soraarnerup nuunneqarneranit iluanaarutisiat 400 mio. kr-it missaannittut ilaannaat missingersuusiornermut, aningaasaqarnermi politikikkut attassisinnaaneq innarlernagu atorineqarsinnaasut. Soraarnerussutisianik aaqqissuusseqqinnermit iluanaarutisiat tassunga tunngasut erseqqissumik missingernerat amigaataavoq. A18-imi oqaasertaliussat soraarnerussutisianik akileraarusiinermi allanngortinneqarneranit iluanaarutisiat tamarmiusut mittarfiliortiternernut pilersaarutitut atorineqarsinnaanerannik paasineqarsinnaapput.

Sanaartornermi aningaasaliissutinit utertitat aningaasalersuinermit ilapittuutaapput allat. Taakku allanut atorineqarsinnaanerannut utertitsinermit pissutaasoq apeqqutaavoq. Aallartitsinngitsoorneq, kinguaattoorneq suliniummilluunniit kinguartisineq patsisaappat, taamatut atuineq iluarsartuussinerni kinguaattoornernik annertunerusunik taamatut atuineq kinguneqassaaq. Sanaartornermut tunngasuni iluarsartuussinernik kinguuttoornerit piffissap ingerlanerani annertusiartorsimanerat ilisimaarilluarneqarpoq. Tamannalu ilaatigut aningaasartutit tamarmiusut 7 procentiannik sanaartornermi sinaakkusiisoqassasoq missingersuutitut inatsimmi sinaakkusiinermut patsisaavoq (kommunit namminersorlutillu oqartussat ingerlatsinermit tapiissutinullu aningaasartuutaat ukiut sisamat

ingerlaneranni isertitat tamarmiusut annerpaamik 93 procent-erissagaat). Sanaartornermut immikkoortunit allanit aningaasanik mittarfiliortiternernut atuineq taamaalilluni toqqaannangitsumik (allatut iliorluni) aningaasartorneruvoq, inuiaqatigiinnut aningaasaqarnikkut misissueqqissaarnerni ilaatinneqanngitsoq. Taamattaarlu mittarfiliortiternissanik pilersaarutit namminerminni soorlu aqqusinernut il.il. tunngatillugu malitseqaataasumik aningaasaliinissamik piunasaqaatitaqarsinnaapput, aningaasaliinissamullu pisariaqartitsinerit taamaattut misissueqqissaarnernut qanoq annertutigisumik ilaatinneqarnersut erseqqinngilaq.

Sinneqartoorutiniq Namminersorlutillu Oqartussat suliffeqarfissuaataannit iluanaarutisianik atuinerit aamma apeqqutiniq arlalinnik pinngortitsipput. Sinneqartoorutimmi taakku akit ineriartornerannut ilaasinaapput, taakkulu iluanaarutisiatut tiguneqarnerat siunissami aningaasaqarnerup apparierneranut tunngatillugu suliffeqarfiit sanngiinnerulernerannik nassataqaratarsinnaavoq. Iluanaarutisianik nutsuinerit suliffeqarfinit taakkunanga pitsaanerpaamik aningaasanik pissarsissuteqarnissamik politikeqarnermik, piffissamilu aalajangersimasumi aningaasaliinissamut pisariaqartitsinermit aallaaveqannginnissaannik erseqqinnerusumik nassuiaammik amigaateqartoqarpoq. Sakkortuallaamik iluanaarutisarnermik periuseqarnek suliffeqarfiit pineqartut aarlerinarnerusumik inissimalernerannik illuatungeqarpoq. Missingersuusiornermut inatsit naapertorlugu sinneqartoorutisiat immikkut ittumik isertitatut Ungasissumut sammititanik aningaasaliinermi Aningaasaateqarfimmu ilaatinneqarsinnaasutut isigineqanngillat.

Qularnaveeqqussiinerik toqqammaveqartunik taarsigassarsinernut atatillugu, sapinngisamik "annertunerpaamik" iluanaaruteqarnissamik piunasaqarneq naammassineqarsinnaanersoq erseqqinngilaq. Tamanna akissutissaqartikkumallugu aningaasat allatut atorneqarsinnaanerannik isummernissaq pisariaqarpoq. Misissueqqissaarnerni allatut periarfissanik nalilersuinerit ilaanngingajapput, taakkumi suliniutissatut aalajangeriikkanut taamaallaat tunngapput (tunngaviusumik suliniut kiisalu mittarfiliortiternissanik siunnersuutit marluk allaanerusut), mittarfiliortiternissanulli pilersaarutit allanngorarsinnaanerannut arlalinnik periarfissaqarpoq (tulliuttut takukkit), soorluttaaq aningaasat mittarfiunngitsunut aamma atorneqarsinnaasut. Suliniutit immikkoortillugit (Nuuk, Ilulissat) atuisut akiliutaasigut il.il. taarsigassarsilluni ernianut taarsersuutinullu matussusiisnaasutut kiisalu suliniutip ilaa (Qaqortoq) taamatut inissisimatinnagu missingersuusiornermullu inatsimmi sinneqartoornissamik piunasaqaat ilumut sanioqqunneqannginnersoq aamma apeqqutaavoq.

Mittarfiliortiternissanik siunnersuummik ingerlatsineq missingersuutitut inatsisip aningaasartuutit qaffariarnissaannut killiliussamik qaangiinermik nassataqassaaq. Missingersuusiornermi inatsisip ilusilersorneqarnera pisortat ataanni suliniutinik taamak annertutigisumik ingerlatsinerit sillimmartaarfiginngilai. Aningaasartuutit annertusiartorsinnaanerannut killiliussakkut nalinginnaasumik pisortat ingerlataanni suliani nalinginnaasuni aningaasartuutit annertusiartupiluulersinnaanerannik ingalassimatitsiniaavoq. Missingersuusiornermut inatsisip misissoqqinneqarnissaa tunngavissaqarsorinarpoq, aningaasartuutit annertusiartornerani ilanngunneqannginnissaanik immikkut piunasaqaateqarsinnaanermik oqaasertaliinissamut, tamatumani siunissami ungasissumik isigisuni fondimiit aningaasaliissutissanik atuinissani piunasaqaatinik equutitsisut pineqartillugit. Aningaasat nikerarneranni aningaasartuutit annertuut ukiumiit ukiumut nikerajussuannginnissaat anguniarluguttaaq isumaliuutersuutigineqartariaqarpoq siuliani taaneqartoq, tamatumani aningaasaqarnikkut immikkoortukkaani allani pitsaanngitsumik kinguneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu tamatumani aningaasat naleerukkiartornerinik kinguneqarsinnaammat. Aningaasat naleerukkiartornerinik ajornartorsiuteqarsinnaaneq millisarneqarsinnaavoq suliniummik piviusunngortitsinissani avataaniit suliarortunik sulisussanik atuinikkut, taamaattorli suli allani sunniuteqartitsissaaq. Suliniutillu annertusiartuaartinneqarlutik ilusilerlugit suliarineqarnissaanik isumaliuuteqarnissamik tamanna

qanillisisivoq, maanna pilersaarutaasunit allaanerusumik periuseqarnissaq orniginarnerusorinarluni, maannamummi pilersaarutit mittarfii pingasut ataatsikkungajavik pilersinneqarnissaanik siunnerfeqarmata.

Missingersuusionermik inatsisip misissoqqinneqarnissaani aningaasartuutit annertusiartornerani killissarititaq allanngortinneqarnissaa siunnerfiusariaqarpoq. Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit siusinnerusukkut tikkuussissutigereerpaat pisortani aningaasartuutit pissusiviusut aallaavigalugit annertusiartornerisa killilerneqarnissaasa oqaasertalerneqarnissaat siunertamut naapertuutinngitsaq. Aningaasartuutit pissusiviusut aallaavigalugit annertusiartorneri naatsorsussallugit ajornakusoortorujussuuvooq. Aningaasaqarnikkut politikimik pilersarusiornermi pissusiviusut aallaavigalugit ineriartorneq aamma ilanngunneqanngilaq. Assersuutigalugu aningaasaqarnermut inatsisip suliarineqarnerani pissusiviusut aallaavigalugit aningaasartuutit annertusiartorneri nalunaarsorneqanngilaq. Taamaammat aningaasartuutit qummut killissarititaanik politikikkut siunnerfigineqarluni pilersaarutigineqartoq qaangiinersoq nalilersorneqarsinnaanngilaq. Aningaasat taaginnarlugu nalingata (norminelle termer) (koruuninngorlugulu øre-nngorlugulu) aningaasartuutini qummut killissarititaata annerpaaffissaata oqaasertalernissaa siunertamut naapertuussorinarpoq, tamatumani politikikkut oqallinnermi aningaasaqarnikkut politikimi ilanngullugu oqallisigineqarsinnaaniassammat. Nunani allani arlalinni – assersuutigalugu Danmark aammalu Sverige – taaginnarlugu aningaasat nalingata qummut killissaa (nominelle udgiftsloft), amerlanertigut ukiunut sisamanut inissinneqartarpoq. Aningaasartuutissat qummut killissarititai aningaasat nalikilliariornerini malinninngillat. Mittarfeqarfinnik suliniutissat ataatsimoortumik suliniutaasussani aningaasartuutissani sinaakkutissat taamaasillutik oqaasertaleqqinneqarnissaat pingaaruteqartorujussuanngorput. Namminersorlutik Oqartussani suliassaqaqfimmi angalanerni aningaasartuutini annikilliliinerit naatsorsuutini annertuumik ilaatinneqarput, taamaasillutillu aningaasaliissutissani toqqammaviullutik. Pingaaruteqarpoq sipaarutissat piviusunngortinneqarsinnaanissaat qulakkiissallugu. Taaginnarlugu aningaasat nalingata qummut killissaa (nominelle udgiftsgrænser) aqutigalugit mittarfiliornissanik pilersitsinissani siumungaaq sipaarutissatut killiliussat appariartinneqarsinnaassapput, taamaasillunilu aningaasaqarnikkut politikkip kimeqarnissaa qulakkeerneqarsinnaassalluni. Tassungalu atatillugu ilanngullugu taaneqassaaq, Attassisinnaanissamut siursaanissamullu pilersaarummi allassimammat pisortani aningaasartuutini sipaaruteqarnissaq malunniuteqaqisoq piunasaqaatigineqarmat, taakkulu ukioq 2040-mi pisortani sipaarutissanik piunasaqaataasut aningaasat annertussutsit 650 mio. Kr.-it ukiumut anguneqassasut taaneqartumi allassimalluni. Sipaarutissat siuliani taaneqartut mittarfinnik pilersitsinissani ataatsimoortumik pilersarusiami aningaasaliissutissani sipaarutaasussatut inissinneqartut saniatigut sipaarutaassapput.

Aarlerinaatit missingersuutinillu aqutsineq

Aningaasaliinerit annertussusaasa kiisalu mittarfissanut pilersaarummut aarlerinaatit attuumassuteqartut, pilersaarutip Nunatta Karsianut qanoq sunniuteqarsinnaanerini, matuma ataani minnerunngitsumik aarlerinaatit sukumiisumik misissussallugit pingaaruteqalersippaat. Mittarfissat pisortani aningaasaqarnermut ukiuni 5-ini, 10-ni, 20-nilu tulliuutuni politikikkut pingaarnersiuisarnissamut sunniuteqaatissaanut atatillugu, immikkoortut taakku sunniuteqaatissaanut tunngasut naammaginarnerusumik erseqqissarneqartariaqarput. Ilaatigut aningaasaqarnermik assigiinngitsutigut tamaviaartitsilluni misilittaannermi pisortani aningaasaqarnermi malussajassutsimik misissuineranut tunngavoq. Malussajassuseq ullumikkut naliusuni allannguinerinnakkut nalilerneqarsinnaanngilaq, aningaasartuutini isertitanullu taamaasillunilu Nunatta Karsianut pitsaanngitsumik nammataasannaasoq aalajangiisuussammat. Ukiuni tulleriinni ilanngaaseereerluni amigartoortutit annertuut arlallit Nunatta Karsianut malunnaatilimmik nanertuisinnaapput, aamma siunissami

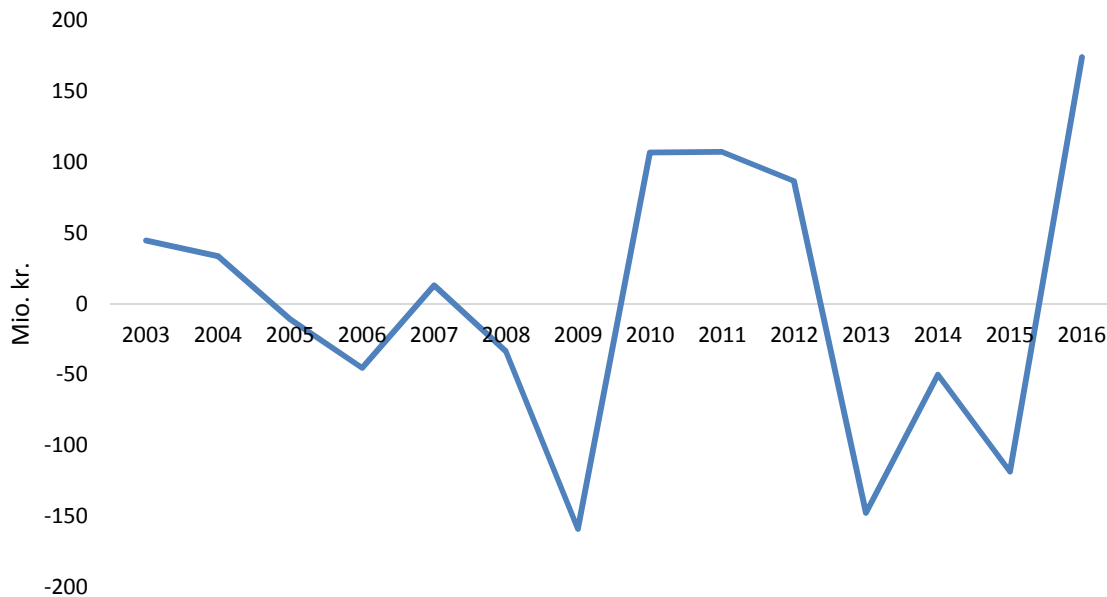
ilanngaaseereerluni isertitanik takkuttoqassagaluarpalluunniit. Ukiukkaartumik Nunatta Karsianut nammatasseeratarsinnaanerit pillugit misissueqqissaarnerit amigaatigineqarput.

Mlittarfissani unammillernartuuvooq, erngertumik annertuumik sanaartornermut kiisalu ingerlatsinermut aningaasartuuteqarfiusussaavoq, aappaatigulli iluanaarutissat taamaasillutillu KAIR-imik ingerlatsinermit sinneqartoortuutaasinnaasut kingusinnerusukkut aatsaat takkutissallutik. Titartagaq 19 aningaasat ingerlaarnerannik takutitsisup takutippaa, oqimaaqatigiinneq aatsaat ukiut 20-t missaanni qaangiuppata takkutissaaq. Tamatuma erseqqissarpaa, ullumikkut naliusut naapertorlugit pilersaarummik ataatsimut naliliinermit siunissami ungasissumi pissutsit annertuumik apeqqutaassammata, kiisalu Nunatta Karsianut annertuumik aarlerinartorsiortitsissalluni, ukiuni arlalinni akiliinerit ingerlaarnerat pitsaanngitsuuppat. Naatsorsuinerit saqqummiunneqartut ilaannakumik misissuinerit ilanngaaseereerluni kisitsisinik tunngaveqarput, tamatumalu tunngavinnik tunuliaqutaasunik, nalorninartunik il.il. naliliiniarnermik ajornakusoortitsilluni.

Siunissaq qaninnerusoq eqqarsaatigalugu missingersuutit sipporneqartarnissaat aarlerinarsinnaavoq. 5-10%-imik nikingassutip piviusorsiortuunngitsup assersuutigalugu sanaartornermit aningaasaliinerit katillugit 3,6 mia. kr.-it missaanniippata pisortani aningaasaqarnermut 180-360 mio. kr.-inik tamaviaartsissaaq. Taakku nikingassutit annertuujupput Nunatta Karsianut annertuumik sunniuteqarsinnaasut. Peqatigitillugu KAIR-imi inernerusut pitsaannginnerusut ingerlatseqatigiiffimmut aningaasanik nuussinissamut pisariaqalersitsisinnaassapput. Erseqqinngilaq sanaartornermut aningaasartuutit missingersuinermit qanoq annertutigisumik "missingersuutitut akunnermuliuttunik" aningaasartuutissanut naatsorsuutigineqanngitsunut atorineqarsinnaasunik naatsorsuisoqarsimanersoq.

Taaneqareersutut aningaasaleeriaatsimi toqqarneqartumi ersersinneqarpoq, Namminersorlutik Oqartussat mittarfissat aarlerinaataanik tamarmiusumik tiggummisuummata. Aarlerinaat tamanna namminermini apeqqutit arlalinnik pilersitsivoq, aammali pisortani aningaasaqarnermik aarlerinartorsiortitsinermit nalinginnaasumut kiisalu pitsaanngitsumik nikingassuteqarnermit tulluussaansamut periarfissanut atatillugu isigineqassalluni. Taaneqareersutut aningaasaliissutit aamma taarsigassarsiat (qularnaveeqqutit) ersersippaat pisunut allanut pitsaanngitsunut atatillugu iliuuserisinnaasat annikillineri. Aningaasaqarnerup immikkut ittumik aaqquussaanerata, tassani aalisarnermik (aalisagaqatigiit ikittut) annertuumik pinngitsuuisinnaannginnerup pilersippaa, aningaasaqarnermit ineriartornermit, taamaasillunilu pisortani aningaasaqarnermit annertuumik nikerartoqarsinnaanera. Tamanna titartakkami ataaniittumi takutinneqarpoq. Aningaasaqarnermit nikerarnerup kingunerisaanik Namminersorlutik Oqartussat kommunillu isertitanit akileraarutinit aamma eqquussermit akileraarutinit il.il. (pisortani isertitat ataatsimut 50 %-ingajai) ataatsimut isertitaanik nikerarnerit titartakkami takutinneqarput. Tunngaviusumik isertitani 100-150 mio. kr.-it akornanni nikerartoqarnera nalinginnaanngitsuunngilaq. Nikerarnerit pitsaanngitsut unammillernartuupput. Aningaasarsionnikkut pissutsit appariartornerat pisortani aningaasaqarnermut ajorsiaortitsissappat, tassani akunnermuliuttut mittarfinnut aalajangiunneqarsimallutik, tulluussarnissamut ajornartorsiutinik annertuunik pilersitsisoqassaaq. Pisinnaasuni pitsaanngitsuni KAIR-ip aningaasaqarnera kisimi eqqorneqassanngilaq, aammali suliffeqarfiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut allat pitsaanngitsumik sunnerneqarsinnaapput, pisullu ilungersunartunngorsinnaapput.

Titartagaq 1: Isertitanit akileraarutinit akitsuutinillu pisortat isertitaanni nikerarnerit 2003-2016

Oqaaseqaat: Titartakkami ingerlaavartumik isertitanit aningaasaatinillu akileraarutinit iluanaarutit nikerarneri kiisalu nioqqutissiornermi eqqussuinermilu akileraarutinit iluanaarutit piffissami nikerarneri takutinneqarput, naatsorsuutit www.stat.gl-imi paasissutissanik tunngaveqarput. Pissutsini nikingassutsit aningaasarsiornermi pissutsini allanngorarnernut ajornanngitsumik anguniakkatut paasineqarsinnaapput.

Pitsaanngitsumik pisoqarsinnaaneranut aarlerinaat, mittarfiit isertitaqarnerusussat aamma/imaluunniit mittarfiit takissusissaasa nalilersoqqinneratigut mittarfiit tulleriarlugit sanaartorneqarnerisigut malunnaatilimmik annikillineqarsinnaavoq. Taamaasillutik mittarfiliornissat iluanaaruteqarneruffissartai ingerlasinnaanngussapput, pilersaarutip aningaasartuutaanerusussartaasa naammassinnginneranni. Tamanna aamma aningaasarsiornikkut pissutsit eqqarsaatigalugit siunertamut tulluarnersussaaq. Tulleriaraluni mittarfinnik sanaartornerup aamma mittarfinni ataasiakkaani ilinniakkat misillitakkallu pilersaarutinit tulluuttunut ingerlateqqinneqartarsinnaaneriniq periarfissiissaaq. Mittarfissat aarlerinaataat aamma malunnaatilimmik annikillineqarsinnaavoq Qaortumi mittarfissap tulluussarneratigut – mittarfik naannerusoq angallannikkut politikikkut pisariaqartitanik naammassinissaaq, sanaartornermili aningaasaliissutit ikinnerujussuussallutik. Pilersaarutip immikkoortorta taanna nammineq aningaasaqarnikkut imminut akilersinnaanngimmat, tamanna annertuumik mittarfissani aningaasaqarnermik pitsanngortitsissallunilu aarlerinaatinik annikillisaassaaq. Tamanna aamma missingersuutit pillugit inatsimmi, piffissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu aningaasaliinissamut Aningaasaateqarfimmi aningaasaliinerit sapinngisamik annertunerpaamik pissarsiaqaataanissaannik piumasqaammik eqquutsitsissaaq.

3. Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni sunniuteqaatissanik misissuineq

Sunniuteqaatissanik misissuineri sanilliunneqarpoq tunngaviusumik takorluugaq mittarfiit aqqissugaanerit allanngorneqanngitsoq mittarfissat aqqissugaanerit marluullutik. Taarsiutit Kangerlussuarmi Narsarsuarmilu mittarfiit qulimiguulinnut mittarfittut ingerlatiinnarneqassapput, Taarsiut II-tut nunap immikkoortuani mittarfittut qulimiguulinnullu mittarfittut ingerlatiinnarneqassallutik. Maanna naliusut ukiunut 25-inut naatsorsorneqarput, pingasunullu assigiinngitsunut assersuunneqarlutik.

Sanilliusineri tunngaviusumik takorluukkami kiisalu taarsiutit takorluukkani naatsorsuineri tunngaviusut assigiit atorineqanngillat. Taarsiutit takorluukkani ilanngateqareerluni tunngavik atorineqarpoq (Misissuineq Alloriarneq 2 qupperneq 31 takuuk), tassani sanaartornermut aningaasartuutit toqqaannartumik ilaangillat Namminersorlutilli Oqartussat KAIR-imut aningaasaliissutai (1.947 mio. kr.)

kiisalu KAIR-imit sinneqartoorutissatut naatsorsuutigineqartut (KAIR-ip sanaartornermut aningaasartuutai taarsigassarsiarisimasai eqqarsaatigalugit naatsorsorneqartut). Tunngaviusumik takorluukkami sanaartornermut aningaasartuutit (1.029 mio. kr.) naatsorsuutini ilaapput (Malugiuk, mittarfeeqqanut qulimiguulinnullu mittarfinnut aningaasartuutit 341 mio. kr.-iusut tunngaviusumik takorluukkani taarsiutitullu takorluukkani sanaartornermut aningaasartuutit erseqqissumik ilaammata. Sanaartornermut aningaasartuutit taakku mittarfinnut qulimiguulinnullu mittarfinnut arlalinnut aningaasaleeqqinnertut takussutissaapput taakkulu Mittarfeqarfinit, taamaattumillu naggataani nunatta karsianit aningaasalersorneqartussatut naatsorsuutigineqarlutik). Takorluukkanik assigiinngitsunik sanilliusinermi aamma eqqarsaatigineqassaaq, tunngaviusumik takorluukkami KAIR-imut aningaasaliissutit 2.1 mia. kr.-iusut sinnerlugit atugassanngortitsisoqarsimangimmat. Taamaattumik tunngaviusumik takorluukkami 1 mia. kr.-it siunertanut allanut atorneqarsinnaanngortippai. Tunngaviusumik takorluukkamik tunuarsimaartumik naliliinermi, tassani 1 mia. kr.-it atorneqartussaannngitsut kisiisa eqqarsaatigalugit, maanna naliusut takorluukkami tassani nul-imut qaninnerussapput minus 1.085 mio. kr.-inut qaninnerunatik.

Taarsiutit takorluukkani silaannakkut angallassinermi ukiumut 2 %-imik qaffariartoqartassasooq naatsorsuutigineqarpoq, tassani piffissap ingerlanerani mittarfinni nutaani ingerlatsinermi aningaasanik pitsanngortitsisussamik. Ineriartornissamut tassunga angallannerunissamut nalinginnaasumik naatsorsuuteqarnek pissutaavoq, tamanna aamma maanna mittarfiit ilusilersugaaneranni atuuttumi takuneqarpoq. Taamaattumillu ineriartorneq taanna mittarfiit ilusilersugaanerani nutaamik pissuteqanngilaq. Naatsorsuinerit ima aqqqissorneqarput, tunngaviusumik takorluukkap maanna nalinga ilaasut amerlinerannik sunnerneqassanani (Misissuineq Alloriarneq 2 qupperneq 42 takuuk), aappaanili taarsiutit takorluukkap feeder-billet-imik sipaakkamik, angalanerup naannerusup nalinganik il.il. maanna nalinga pitsanngorsarneqarluni. Tamanna tunngavigalugu takorluukkat taakku marluk isiginnittaait assigiit atorlugit sanilliuunneqanngillat. Maanna ilaasusartut aamma billetinut akit aqqqissugaanerat atuuttoq eqqarsaatigalugu naatsorsuutini siumuinnaq billetinut agguaqatigiissillugu 1.000 kr.-inik aalajangersimasumik sipaaruteqartitsisoqarpoq. Matumani angalanissap sivikinnerusup aalajangersimasumik nalinga il.il. ilanngunneqassapput. Ilaasut nutaat maanna ilaasusartunit akikinnerusumik akileerusuttassagunarmata feeder-billetimik, piffissamik il.il. sipaaruteqarnernit tamakkiisumik iluanaarutissat inuiaqatigiit aningaasaqarneranni sunniuteqaatissanik misissuinerimi ilanngunneqarnissaat ajornakusoorpoq.

Taarsiutit takorluukkani immikkoortitsinerit pisariaqarput, taakku Kangerlussuarmi Narsarsuarmilu mittarfiit (nunap ilaani mittarfiit aamma qulimiguulinnut mittarfiit) pillugit aalajangiinerit assigiinngitsut pillugit sunniuteqaatissaannik takutitsimmata. Mittarfinnut taakkununga aqqqissutaasinnaasut allat misissorluarneqartariaqarput. Tulluannngilaq, nunaqarfiit taakku mittarfinnik imminut akilersinnaanngitsunik peqartinnerisigut tapersersorneqarnissaat. Tamanna suliaaqaartitsinermi politikki akisuujussaaq nunaqarfinnullu taakkununga allatut tapersersuisinnaaneq isumaliutigilluarneqartariaqarpoq. Peqatigitillugu mittarfissanut ataatsimoortunut ilaasunut pingasunut avillugu misissuinerup inernerisa isigineqarnissaat naleqquttuusaaq. Peqatigitillugu mittarfinnut ataasiakkaanut aqqqissutaasinnaasut, matuma ataani mittarfiit takissusissai il.il. naleqq. qulaani allassimasut assigiinngitsut nalilersussallugit naleqqutissaaq.

Silaannakkut angallannerup allanngortinneqarnerani sunniut pingaaruteqartoq tassaasussaavoq angalanerit siviussusaasa allanngorneri. Siunissamittaaq billetit akii aalajangiisuussapput pingaarutillit, misissuinermilu pissutsit taakku ilanngunnissai naleqquttuusaaq. Takorluukkani assigiinngitsuni mittarfinnut akitsuutit suut atuutissanersut, taakkunangalu aallaaveqartumik billetit akiinut sunniutissat pillugit takutitsineq suli piariivinngilaq. Angalanermi piffissanik misissuinerimi takutinneqarpoq, aallartarnerit akulikissusaat

ullumikkumut sanilliullugu allannguuteqassanngitsut. Taamaattoqassagunangilarli. Ilaasut amerlassusaat eqqarsaatigalugu Nuummot aamma Ilulissanut taakkunanngalu sapaatip akunneranut aallartarnerit amerlassusaat, ullumikkut Kangerlussuarmut taassumanngalu aallartarnerit nalissai naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq, tamatumunnga pissutaavoq ilaasut sumiiffinnut marlunnut ataasiinnaanngitsumut siammassammata. Allatamittaaq ilanngunneqarpoq periarfissaq, ukiukkut Ilulissanut toqqaannartunik timmisartoqartannginnissaa. Tamanna isumaqassaaq, ilaasut amerlassusaanni taakkunani angalanerup sivikillinnginnissaanik, tamannalu misissuinermi eqqarsaatigineqanngilaq.

Mittarfissat avatangiisinut mingutsitsinikkullu sunniuteqaatissaat inuiaqatigiit aningaasaqarneranni sunniuteqaatissanik misissuinermi ilaangillat. Nunap iluani angallannerup annikillinera avatangiisinut mingutsitsinikkullu sunniutit pitsaanngitsut annikillissavai, siunissamili angallannerup annertunerulernissaa killormut sunniuteqassalluni. Pissutsit taakku ilanngutissallugit naleqquttuussaaq.

Pissutsini qitiusuni pitsaasumik pitsaanngitsumillu nikingassutsinut malussajassutsimik naatsorsuinerit saqqummiunneqarput, allatamili pitsaasumik nikingassutsinut periarfissat ukkatarineqarnerupput. Misissuineq Alloriarneq 2-mi Titartagaq 4 ima aaqqissorneqarpoq, pitsaasunik nikingassuseqartoqarnissaanik atuartup eqqarsalersinneqarneranik (nikingassut ataasiinnaq pitsaanngitsumik sunniuteqarpoq). Pitsaasumik pitsaanngitsumillu nikingassutsit sunniutaasa naligiinnginneri pissutigalugit naleqquttuussaaq pitsaanngitsumik nikingassutsit sunniuteqaatissaannik atuartumut paasititsinissaaq. Malussajassutsimik misissuinermi pisinnaasut allat assigiinngitsut ataasiakkaarlugit suliarineqarput, eqqarsaatigineqarsinnaavorli pisut arlallit ataatsikkut pisinnaanerat. Assersuutigalugu ilaasut ikinnerunerat billett akisunerulernerannut attuumassuteqarsinnaavoq. Sanaartornerup nalaani aarlerinaatini assigiinngissuseq assersuutaasinnaavoq alla. Maanna attaveqaqatigiinnerup pioreersup nutarsarneqarnerani (tunngaviusumik takorluugaq) nalorninartoqannginnerussaaq, nutaarluinnarmik mittarfiit aaqqissugaanerannik pilersitsinermut sanilliullugu. Mittarfiit nutaat sanaartorneqarnerisa akisunerunissaasa KAIR-imit sinneqartoortunik iluanaaruteqarnikinnerunissaanik attuumassuteqassaaq. Maanna naliusut allanngortillugit isigineqarnerisigut sunniutit nalilerneqarnerinnaatigut aarlerinaatit ersersilluarneqarsinnaanngillat. Piffissaq eqqarsaatigalugu isiginninnerit pisuni amerlasuuni pingaaruteqarpoq, naleqq. Nunatta Karsiata aarlerinartorsiortinneqarsinnaaneranut atatillugu qulaani allassimasut. Maanna naliusog allanngortinneqarnani ukiup ataatsip ingerlanerinnaani nikingassutit annertoorujuusinnaapput. Qulaani taaneqartutut pitsaasumik pitsaanngitsumillu nikingassutsit sunniutaasa akornanni assigiinngitsoqarpoq, tamannalu eqqarsaatigalugu aarlerinaatit pitsaannginnerusut eqqartorneqarluarnissaat amigaatigineqarpoq. Pisortani aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu (aningaasat ingerlaarnerannik misissuineq) malussajassutsimik misissuinernek taasaqartoqanngilaq.

Misissuineq alloriarneq 2-mi qupperneq 7-imi inernilerneqarpoq ”Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni sunniuteqaatissanik misissuinermi pingaarnertut inerniliunneqarpoq, Narsarsuarmi Kangerlussuarmilu aningaasaleeqqinnerit annertuut ilanngullugit naatsorsorneqaraluarpataluunniit, aningaasaqarnikkut iluaqutaassaaq mittarfiit aaqqissorneqarnissaata nutarsagaq pilersaarusiorneqartoq aningaasaliivigissallugu. Nunattali Karsianut missingersuutit aningaasaqarnikkut isigalugu, Takorluugaq 1 kisiat naammassineqarnissaa, maanna akileraarutini qaffaanissat naatsorsorneqareersut imaluunniit naammassineqareersut saniatigut sipaaruteqaqqinnissamik pisariaqartitsisoqarnani”. Inerniliineq tamanna ersarivinnigilaq. Qulaani taaneqartutut tunngaviusumik takorluukkamik misissuineq taarsiutitut takorluukkat assigalugit– qularnartut ilaasut eqqarsaatigalugit – maanna naliusut Taarsiut I-imi maanna naliusumut qanittumik kiisalu Taarsiut II-mit pitsaanerujussuarmik naleqassalluni. Aarlerinartorsiortitsisinaanerli taarsiutitut takorluukkani qaffasinnerujussuussaaq.

Inuussutissarsiornermik ineriartortitsinerunikkut il.il. pitsaasumik sunniuteqaatissat arlallit pillugit sakkortuunik tunngaveqarpoq, inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutininik annertusaasussanik. Tamanna mittarfissanut tunngavilersuutaavoq pingaaruteqartoq. Nalunaarusiamili soorlu taaneqartutut sunniuteqaatissat taakku annertussusivissaasa nalilernissaa ajornakusoorpoq, taamaattumillu taakku ilanngunneqanngillat. Siunniutilli taakku mittarfiit aaqqissuussaanerata allanngornerani siunissami annertuumik iluanaarutaasinnaapput.

*** Aningaasaqarnikkut Siunnersuisoqatigiit ***

Aningaasaqarnikkut Siunnersuisoqatigiit Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera pillugu misissuinernik nalilersuinernillu pisortanut attuumassuteqanngitsunik suliaqartarput. Siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisunit pilersinneqarnikuupput, siulersuisunillu namminersortunik siulersorneqarlutik. Professor Torben M. Andersen Aningaasaqarnikkut Siunnersuisoqatigiinnut siulittaasuvoq.

Misissuinerit aningaasaqarnikkut politikimi aalajangiiniarnermi tunngavimmik nukittorsaaniarlutik attuumassuteqarani tapiissutitut atuupput. Aningaasaqarnermi pissutsit ineriartornerannik naliliineq aamma aningaasaqarnikkut politikkip atasinnaassusaa siunnersuisoqatigiit nalunaarusiaanni sammissaasarput utikatsinneqartut. Nalunaarusiani aaqqissuusseqqiffiit atuuttut, nunamik aningaasaqarnikkut imminut napatitsinerulersussat sammineqartarput. Tamatumani ilaannikkut pineqarput ilinniartitaanikkut suliaasaqarfik, aalisarnermik aqutsiveqarfik, akileraartarneq, ineqarnermut suliaasaqarfik, suliffeqarnermut aamma isumaginninnermut politikki, aatsitassarsiornermik suliaasaqarfik aamma inuussutissarsiornermut politikki.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit misissuineri nalunaarusiatut saqqummiunneqartarput kiisalu siunnersuisoqatigiit nittartagaani,

<http://naalakkersuisut.gl/kl-GL/Naalakkersuisut/Naalakkersuisoqarfiit/Finans/Oekonomisk-raad>

nalunaarutinnguatut naatsunnguatut politikkimut tunngasutut. Siunnersuisoqatigiitaaq isumasioqatigiisitsisarlutillu aningaasaqarnikkut politikikkut sammisat atuuttut pillugit saqqummiussisarput.